

SOUDNÍ DVŮR ES – ČERVEN A ČERVENEC 2006

Navazujeme na přehled nejzajímavějších rozsudků Soudního dvora za uplynulé dva měsíce spolu s přehledem aktuálních informací z tohoto soudu.¹ Výběr se opět řídil především významem rozsudků pro právní praxi v České republice.

ZÁSADA NE BIS IN IDEM V SOUTĚŽNÍCH ŘÍZENÍCH – SANKCE ULOŽENÉ SOUTĚŽITELŮM VE TŘETÍCH ZEMÍCH NEHRAJÍ ROLI

Rozsudek ze dne 29.června 2006, SGL Carbon v. Komise, C-308/04 P (druhý senát, generální advokát L. A. Geelhoed)

Hospodářská soutěž – Kartelová dohoda — Článek 81 odst. 1 ES – Pokuty – Zásada non bis in idem – Kasační opravný prostředek proti rozsudku Soudu prvního stupně Evropských společenství ze dne 29. dubna 2004, Tokai Carbon a další v. Komise (T 236/01, T 239/01, T 244/01 až T 246/01, T 251/01 a T 252/01, Recueil, s. II 1181)

(28) *Co se týče oblasti působnosti zásady non bis in idem v situacích, ve kterých orgány třetího státu jednají na základě jejich sankční pravomoci v oblasti práva hospodářské soutěže použitelného na území uvedeného státu, je důležité připomenout, že sporná kartelová dohoda působí v mezinárodním kontextu, jež se vyznačuje především intervencí právních řádů třetích států na jejich příslušných územích.*

(29) *V tomto ohledu je namístě konstatovat, že výkon pravomocí orgány těchto států odpovědných za ochranu volné hospodářské soutěže v rámci jejich územní působnosti se řídí vlastními požadavky uvedených států. Skutečnosti, které jsou základem právních řádů jiných států v oblasti hospodářské soutěže, totiž nezahrnují jen specifické účely a cíle, ale vedou též k přijetí konkrétních hmotněprávních pravidel, jakož i k rozmanitým právním důsledkům ve správní, trestněprávní nebo občanskoprávní oblasti, pokud orgány těchto států prokázaly protiprávní jednání porušující pravidla použitelná v oblasti hospodářské soutěže.*

(30) *Právní situace je naproti tomu zcela jiná, když se na podnik v oblasti hospodářské soutěže použije výlučně právo Společenství a právo jednoho nebo několika členských států, tedy v případě, kdy se kartelová dohoda omezuje výlučně na oblast územní působnosti právního řádu Evropského společenství.*

(31) *Z toho plyne, že cílem Komise při ukládání sankce za nedovolené chování podniku, i když je jeho základem kartelová dohoda mezinárodní povahy, je ochrana volné hospodářské soutěže na společném trhu, která je podle čl. 3 odst. 1 písm. g) Smlouvy o ES základním cílem Společenství. Z důvodu specifčnosti hodnot chráněných právem na úrovni Společenství se totiž posouzení Komise při výkonu jejich pravomocí v této oblasti mohou značně odlišovat od posouzení prováděných orgány třetích států.*

(32) *[... Z]ásada non bis in idem se nepoužije v situacích, v nichž dochází k intervenci právních řádů a orgánů hospodářské soutěže třetích států v rámci jejich vlastních pravomocí.*

(33) *Krom toho [... n]eexistuje žádná právní zásada, která by Komisi ukládala zohlednit řízení vedená proti navrhovatelce ve třetích státech a tam uložené sankce..*

Skutkový základ sporu: V řízení před Soudním dvorem napadala skupina výrobců grafitových elektrod rozsudek Soudu prvního stupně, kterým zamítl jejich žalobu proti rozhodnutí Komise o udělení pokut za jejich protisoutěžní jednání ve výši 80,2 miliónu eur. To spočívalo podle Komise v uzavření kartelové dohody mezi zúčastněnými podniky. Souběžně s řízením, jež vedla Komise pro porušení ustanovení práva Společenství, byly dotčené společnosti stíhány pro své kartelové jednání i na území Spojených států a Kanady.

¹ Naposledy (přehled za duben a květen 2006) viz *Soudní rozhledy* č. 7/2006.

Zde zaplatily pokutu 135 miliónů amerických dolarů a 12,5 miliónů kanadských dolarů. Navíc ještě bylo proti těmto společnostem ve Spojených státech zahájeno civilní řízení skupinou odběratelů na trojnásobek náhrady škody. Mezi důvody, pro které společnosti napadly rozhodnutí Komise a následně i rozsudek Soudu prvního stupně, bylo porušení zásady *ne bis in idem*. Jejich argumenty přitom směřovaly nejprve k tomu, že Komise vůbec další sankci za jejich kartelovou dohodu uložit neměla, nebo alespoň měla vzít v potaz sankci již uloženou.

Poznámky k rozsudku a jeho relevance pro ČR: Jak je patrné z citovaných pasáží rozsudku, Soudní dvůr argumenty společností nevyslyšel. Nepouštěl se přitom do rozboru zásady *ne bis in idem* tak, jako to učinil Soud prvního stupně nebo generální advokát.² Vyhnul se tak určitým nekonzistencím, kterých se oba jmenovaní dopustili ve vztahu k rozsudku Soudního dvora ve věci *van Esbroeck*,³ jenž se týkal uplatňování téže zásady v trestněprávním kontextu.⁴ Tam Soudní dvůr (s přihlédnutím k zvláštním charakteristikám prostoru svobody, bezpečnosti a práva) rozhodl, že při definici pojmu tentýž čin není možné přihlížet k rozdílným právním zájmům, které jsou totožným skutkovým jednáním porušeny. Soud prvního stupně i generální advokát se naopak o toto rozlišení opírali, když argumentovali, že se v případě protisoutěžního jednání dotčených společností jedná o rozdílné právní zájmy – ochranu soutěže v rámci ES a EHP na jedné straně a ochranu trhu ve Spojených státech a Kanadě na straně druhé.⁵ Soudní dvůr se odkazům na obecný princip *ne bis in idem* a jeho vymezení vyhnul, poté však zaujal podobný přístup, což je patrné zejména z bodu 31 citovaného výše. Logika jeho rozhodnutí je jasná: každý právní řád v rámci své působnosti uděluje sankce za jeho porušení nezávisle na sankcích udělených v právních řádech jiných.

Soudní dvůr rovněž odmítl uznat povinnost Komise alespoň zohlednit sankce již udělené. Jeho rozhodnutí se opírá především o to, že podmínkou započtení je existence totožnosti skutků. Jelikož ta zde nebyla shledána, Komise k tomu povinna není. K argumentu, že by k zohlednění jiných sankcí mělo dojít alespoň na základě principů proporcionality a spravedlnosti, Soudní dvůr uvedl, že „*že jakákoli úvaha vycházející z existence pokut uložených orgány třetího státu přichází v úvahu pouze v rámci posuzovací pravomoci, které Komise požívá při stanovení pokut za protiprávní jednání porušující právo hospodářské soutěže Společenství. V důsledku toho, jestliže nelze vyloučit, že Komise zohlední pokuty dříve uložené orgány třetích států, není k tomu nicméně povinna*“.⁶

Kromě bezprostředních dopadů rozsudku na aplikační praxi vnitrostátních soutěžních orgánů (jež na základě nařízení č. 1/2003⁷ aplikují i soutěžní právo Společenství), může tyto orgány zajímat, jaký je vztah sankcí udělených za porušení soutěžního práva ES a práva vnitrostátního a v čem se případně odlišuje od vztahu k sankcím uloženým mimo oblast působnosti práva ES. K tomu lze odkázat na rozsudek ve věci *Boehringer Mannheim v. Komise*⁸ a pak na rozsudek Soudu prvního stupně i stanovisko generálního advokáta, jež se tímto vztahem zabývají.⁹

² Srov. rozsudek SPS citovaný v záhlaví, body 119 až 148 a stanovisko GA, body 30 až 52.

³ Rozsudek ze dne 9. března 2006, *van Esbroeck*, C-436/04, dosud nezveřejněný ve Sbírce rozhodnutí.

⁴ Srov. komentář rozhodnutí *Komárek, J.*: „Tentýž čin“ v prostoru svobody, bezpečnosti a práva, *Jurisprudence* 3/2006, s. 51-56.

⁵ Srov. bod 134 rozsudku SPS a bod 49 stanoviska GA.

⁶ Rozsudek, bod 36.

⁷ Nařízení Rady (ES) č. 1/2003 ze dne 16. prosince 2002, o provádění pravidel hospodářské soutěže stanovených v člancích 81 a 82 Smlouvy (Úř. věst. 2003, L 1, s. 1; Zvl. vyd. 08/02, s. 205).

⁸ Rozsudek ze dne 14. prosince 1972, *Boehringer Mannheim v. Komise*, 7/72, Recueil, s. 1281.

⁹ Srov. bod 141 rozsudku SPS a bod 50 stanoviska AG.

OD KDY JSOU SOUDY POVINNY POUŽÍT VÝKLAD VNITROSTÁTNÍHO PRÁVA KONFORMNÍ S PRÁVEM SPOLEČENSTVÍ?

Rozsudek ze dne 4. července 2006, Adeneler a další, C-212/04 (velký senát, generální advokátka J. Kokott)

Dosah povinnosti konformního výkladu – Okamžik, od kterého je vnitrostátní soud povinen vykládat vnitrostátní právo v souladu s právem Společenství – Okamžik, kdy a) směrnice vstoupila v platnost, nebo b) uplynula lhůta pro její provedení, která nebyla dodržena, nebo c) nabylo účinnosti vnitrostátní opatření provádějící tuto směrnici

(115) [... V] případě opožděného provedení směrnice existuje obecná povinnost vnitrostátních soudů vykládat vnitrostátní právo v souladu se směrnicí teprve od doby, kdy uplynula lhůta pro její provedení.

(121) Podle judikatury Soudního dvora přitom z použití jak čl. 10 druhého pododstavce ES ve spojení s čl. 249 třetím pododstavcem ES, tak ze samotné směrnice vyplývá, že v době běhu lhůty pro provedení směrnice se členské státy, jimž je směrnice určena, musejí zdržet přijímání předpisů, které by mohly vážně ohrozit výsledek stanovený touto směrnicí [...]. V tomto ohledu je nepodstatné, zda dotčené pravidlo vnitrostátního práva přijaté po vstupu dotčené směrnice v platnost směřuje k provedení této směrnice, či nikoli [...].

(122) Vzhledem k tomu, že všechny vnitrostátní orgány členských států podléhají povinnosti zajistit úplný účinek ustanovení práva Společenství [...], vztahuje se povinnost zdržet se jednání, tak jak je uvedena v předchozím bodě, i na vnitrostátní soudy.

(123) Z toho plyne, že od data, k němuž směrnice vstoupila v platnost, se soudy členského státu musejí zdržet v co největším možném rozsahu výkladu práva Společenství, který by mohl vážně ohrozit dosažení cíle sledovaného touto směrnicí po uplynutí lhůty pro její provedení.

Jedná se patrně o jeden z nejvýznamnějších rozsudků, které Soudní dvůr v tomto roce zatím vynesl. Otázka určení data, od kterého mají soudy členských států povinnost interpretovat vnitrostátní právo v souladu s právem Společenství, byla několikrát rozebírána generálními advokáty.¹⁰ Stejně tak samozřejmě nezůstala bez pozornosti v odborné diskusi.¹¹ Jmenovaný případ znamenal pro Soudní dvůr možnost na ni s konečnou platností odpovědět. Jak už to někdy u jeho rozhodnutí bývá, odpověď má k jednoznačnosti velmi daleko. Následující řádky jsou vzhledem k omezenému rozsahu této rubriky pouze krátkými poznámkami k rozsudku. Ten si nepochybně zaslouží podrobný komentář.

Skutkový základ sporu v původním řízení: V samotném řízení před řeckým soudem, který předběžné otázky předložil, šlo o pracovníprávní spor, ve kterém se žalobci domáhali toho, aby jejich pracovní smlouvy na dobu určitou byly vzhledem ke svému charakteru prohlášeny soudem za smlouvy uzavřené na dobu neurčitou. Tuto možnost upravuje pro případy, kdy zaměstnavatel zneužívá smluv na dobu určitou, směrnice 1999/70/ES, jež prováděla mezinárodní závazek založený rámcovou dohodou o pracovních poměrech na dobu určitou uzavřenou mezi organizacemi UNICE, CEEP a EKOS.¹² Řecko tuto směrnici transponovalo opožděně, přičemž některé z dotčených pracovních poměrů byly uzavřeny ještě před uplynutím transpoziční lhůty. Předkládající soud se tedy kromě výkladu samotné směrnice tázal i na časový rámec povinnosti konformního výkladu. Navrhoval přitom jako relevantní tři

¹⁰ Na jejich stanoviska odkazuje stanovisko GA v bodu 45.

¹¹ Srov. Prechal, S.: *Directives in EC Law*, 2. vyd. (Oxford University Press 2005) na s. 20-22, kde rovněž cituje další autory a rovněž stanoviska generálních advokátů.

¹² Směrnice Rady 1999/70/ES ze dne 28. června 1999 o rámcové dohodě o pracovních poměrech na dobu určitou uzavřené mezi organizacemi UNICE, CEEP a EKOS (Úř. věst. L 175, s. 43; Zvl. vyd. 05/03, s. 368).

možné okamžiky, jež jsou uvedeny v záhlaví této anotace.

Poznámky k rozsudku a jeho relevance pro ČR: Z textu rozsudku lze usuzovat, že byl Soudní dvůr rozdělený v odpovědi na tuto otázku fundamentálního významu. To se bohužel podepsalo na jejím vyznění – v podstatě mohou být spokojeni zastánci obou rozdílných řešení, uvedených v záhlaví rozsudku ad a) i b). Kdo spokojen patrně nebude, jsou orgány aplikace práva. Argumentační ekvilibristika Soudního dvora je totiž ponechává ve značné nejistotě ohledně správného postupu. Výše citovaný bod 115 jakoby dával jednoznačnou odpověď – před tím, než uplyne lhůta pro transpozici, povinnost konformního výkladu neexistuje. Jsou pro to poměrně přesvědčivé důvody: transpoziční lhůta je určená právě k tomu, aby měl členský stát dostatek času na přizpůsobení svého právního řádu požadavkům práva Společenství. Před tím není možné po členském státu požadovat plnění povinností uložených směrnicí.¹³

Soudní dvůr však vyšel z jiného argumentu, který se zdá velice problematický. V bodu 113 rozsudku totiž říká: „*Za účelem přesného určení, od kterého data musí vnitrostátní soudy uplatňovat zásadu konformního výkladu, je namístě zdůraznit, že tato povinnost vyplývající z čl. 10 druhého pododstavce ES a čl. 249 třetího pododstavce ES, jakož i ze samotné dotyčné směrnice, byla uložena zejména pro případ neexistence přímého účinku ustanovení směrnice, ať již příslušné ustanovení není dostatečně jasné, přesné a bezpodmínečné, aby mohlo mít takový účinek, nebo se jedná výlučně o spor mezi jednotlivci*“. To je velice zužující chápání konformního výkladu, redukovaného na konformní výklad jako jakousi formu opravného prostředku v případě selhání členského státu při transpozici směrnice. Konformní výklad však míří daleko širěji: působení práva Společenství je vystaven celý právní řád členského státu a aplikace jakéhokoliv ustanovení vnitrostátního práva nesmí vést k porušení závazku, jenž pro členský stát vyplývá z jeho členství v EU.¹⁴ Prostředkem k naplnění této povinnosti je výklad vnitrostátního práva, při kterém má aplikační orgán členského státu stále na mysli komunitárněprávní závazky. To samozřejmě zahrnuje daleko širší spektrum situací, než je pouze absence přímého účinku u směrnice.

Další argumenty pro povinnost vnitrostátních soudů interpretovat vnitrostátní právo v souladu se směrnicí od okamžiku jejího vstupu v platnost přináší generální advokátka:¹⁵ cíle stanovené směrnicí jsou závazné pro členské státy okamžikem jejího vstupu v platnost, přičemž se členské státy musí zdržet všeho, co by mohlo ohrozit jejich splnění.¹⁶ Mezi orgány členského státu, jež jsou touto povinností vázány, jsou pak i soudy.¹⁷

Tyto argumenty reflektuje druhá část rozsudku, podle které „*od data, k němuž směrnice vstoupila v platnost, se soudy členského státu musejí zdržet v co největším možném rozsahu výkladu práva Společenství, který by mohl vážně ohrozit dosažení cíle sledovaného touto směrnicí po uplynutí lhůty pro její provedení*“.¹⁸

¹³ Prechal, op. cit., na s. 21.

¹⁴ Dovedit lze tuto povinnost jak ze závazku loajality stanoveného v článku 10 SES, tak z ustanovení vnitrostátních ústav. Např. polský Ústavní tribunál chápe tuto povinnost dokonce jako závazek soudů brát *ex officio* do úvahy právo ES při aplikaci práva vnitrostátního: srov. rozsudek ze dne 26. ledna 2005, spis. zn. P 10/04, část III, bod 7. Tato povinnost přitom vyplývá ze samotné polské Ústavy, z jejího čl. 91 odst. 1. (srov. rozsudek ze dne 21. dubna 2004, spis. zn. K 33/03, část III, bod 9. Stejně tak by ji mohl na půdorysu čl. 1 odst. 2 a čl. 10a Ústavy dovést i český Ústavní soud.

¹⁵ Stanovisko GA, body 46-53.

¹⁶ V tomto směru Soudní dvůr již rozhodl v rozsudku ze dne 18. prosince 1997, Inter-Environnement Wallonie, C 129/96, Recueil, s. I-7411, bod 45, že se členské státy, jimž je směrnice určena, musejí zdržet přijímání předpisů, které by mohly vážně ohrozit výsledek stanovený směrnicí.

¹⁷ Rozsudek, bod 122, odkazuje na judikaturu v tomto smyslu.

¹⁸ Rozsudek, bod 123.

Problémem pak je, jak dalece chápat výklad, který „ohrožuje cíle sledované směrnici“. Soudní dvůr sice v první části rozsudku stanovil, že soudy nejsou povinny vykládat právo Společenství konformně se směrnicí před uplynutím transpoziční lhůty, na druhou stranu však rovněž řekl, že jejich výklad vnitrostátního práva nesmí vážně ohrožovat cíle předvídané směrnicí. Kde jsou hranice povinnosti vnitrostátních soudů je přitom nejasné. Příkladem nám může být odpověď Soudního dvora na jednu z předběžných otázek: „Ustanovení 5 rámcové dohody o pracovních poměrech na dobu určitou musí být vykládáno v tom smyslu, že brání takové vnitrostátní právní úpravě, jako je právní úprava dotčená v původním řízení, podle níž pouze pracovní smlouvy nebo poměry na dobu určitou, které od sebe nejsou odděleny časovým rozmezím překračujícím 20 pracovních dnů, musejí být považovány za „po sobě jdoucí“ ve smyslu uvedeného ustanovení“. Pokud ustanovení 5 brání určité vnitrostátní právní úpravě, znamená to, že je tato úprava v rozporu s cíli směrnice. Znamená to však současně, že může „vážně ohrozit dosažení cíle sledovaného touto směrnicí po uplynutí lhůty pro její provedení“? Na to už Soudní dvůr odpověď nedává. Předkládajícímu soudu tak nezbude, než se zřejmě zeptat znovu, nebo si tuto otázku posoudit sám.

NÁHRADA ŠKODY S POVAHOU SANKCE ZA ÚJMU UTRPENOU PORUŠENÍM SOUTĚŽNÍHO PRÁVA SPOLEČENSTVÍ

Rozsudek ze dne 13. července 2006, Manfredi, C-295/04 až C-298/04 (třetí senát, generální advokát L. A. Geelhoed)

Článek 81 ES – Hospodářská soutěž – Kartelová dohoda – Právo třetích osob požadovat náhradu utrpěné újmy – Náhrada škody s povahou sankce

(92) *Co se týče přiznání náhrady škody a případné možnosti přiznat náhradu škody s povahou sankce, v nepřítomnosti ustanovení práva Společenství v této oblasti přísluší vnitrostátnímu právnímu řádu každého členského státu určit kritéria umožňující vymezit rozsah této náhrady, za předpokladu, že jsou dodrženy zásady rovnocennosti a efektivity.*

(93) *V tomto ohledu musí být jednak v souladu se zásadou rovnocennosti možné přiznat v rámci žalob na základě pravidel hospodářské soutěže Společenství zvláštní náhradu škody, jako je exemplární nebo represivní náhrada škody, pokud je možné ji přiznat v rámci obdobných žalob na základě vnitrostátního práva [...].*

(94) *Z ustálené judikatury však vyplývá, že právo Společenství nebrání tomu, aby vnitrostátní soudy dbaly na to, aby ochrana práv zaručených právním řádem Společenství nevedla k bezdůvodnému obohacení oprávněných osob [...].*

(95) *Krom toho ze zásady efektivity a z práva každé osoby požadovat náhradu škody způsobené smlouvou nebo jednáním, které mohou omezit nebo narušit hospodářskou soutěž, vyplývá, že osoby, které utrpěly újmu, musí mít možnost požadovat náhradu nejen skutečné škody (damnum emergens), ale i ušlého zisku (lucrum cessans), jakož i zaplacení úroků.*

(96) *Úplné vyloučení ušlého zisku z rámce nahraditelné škody totiž nemůže být připuštěno v případě porušení práva Společenství, neboť speciálně u hospodářských nebo obchodních sporů by takové úplné vyloučení ušlého zisku mohlo ve skutečnosti znemožnit náhradu škody [...].*

(97) *Pokud jde o placení úroků, Soudní dvůr v bodě 31 rozsudku ze dne 2. srpna 1993, Marshall (C 271/91, Recueil, s. I 4367) uvedl, že jejich přiznání podle použitelných vnitrostátních pravidel je nezbytnou složkou odškodnění.*

Skutkový základ sporu: Ještě jednou se v tomto přehledu judikatury zastavíme u soutěžního práva. Tentokrát šlo o žalobu italských občanů proti několika pojišťovacím společnostem, u nichž italský soutěžní úřad shledal porušení zákazu kartelových dohod. Ve svém rozhodnutí

se přitom soutěžní úřad opřel o vnitrostátní zákon na ochranu hospodářské soutěže a nikoliv přímo o soutěžní právo Společenství. Žalobce v hlavním řízení žaloval tyto společnosti v návaznosti na toto rozhodnutí o náhradu škody. V řízení vyvstalo několik zajímavých otázek; vedle té, již se zde zabýváme, také týkající se vymezení působnosti vnitrostátního a komunitárního soutěžního práva, vymezení příslušných soudů a konečně též ohledně promlčecích dob, v rámci kterých je nutné nároky na náhradu škody uplatnit. Z našeho pohledu nejzajímavější však byla otázka, kterou si Soudní dvůr přeformuloval takto: „*musí být [článek 81 SES] vykládán v tom smyslu, že vnitrostátním soudům ukládá povinnost přiznat náhradu škody s povahou sankce, aby odškodnění bylo vyšší než výhoda získaná hospodářským subjektem, který porušil toto ustanovení a odradila takto od uskutečňování kartelových dohod nebo jednání jím zakázaných?*“.

Poznámky k rozsudku a jeho relevance pro ČR: Soukromoprávní vymáhání soutěžního práva je nyní ve Společenství v kurzu.¹⁹ Soudní dvůr ve shora citovaných pasážích upřesňuje podmínky uplatňování náhrady škody v návaznosti na svůj rozsudek ve věci *Courage a Crehan*,²⁰ kde tuto možnost poprvé výslovně stanovil. Je tu však jeden podstatný rozdíl: zatímco rozsudek *Courage a Crehan* možnost žaloby na náhradu škody způsobené protisoutěžním jednáním stanoví jako povinnost (jinými slovy, vnitrostátní právo jí nesmí být na překážku),²¹ v tomto rozsudku Soudní dvůr pouze říká, že náhrada škody s povahou sankce musí být dostupná pouze v případě, kdy ji upravuje vnitrostátní právo. Poté ovšem upřesňuje, co všechno musí efektivní náhrada škody obsahovat, stanoví tedy určitý „minimální standard“ náhrady škody. Ten zahrnuje nejen skutečnou škodu, ale i ušlý zisk a úroky.

KONTROLA DOPINGU VE SPORTU A PRÁVO SPOLEČENSTVÍ

Rozsudek ze dne 13. července 2006, *Meca-Medina a Majcen v. Komise*, C-519/04 P (třetí senát, generální advokát P. Léger)

Pravidla přijatá Mezinárodním olympijským výborem týkající se kontroly dopingů – Neslučitelnost s pravidly Společenství v oblasti hospodářské soutěže a volného pohybu služeb

(27) *[P]ouhá okolnost, že pravidlo má čistě sportovní povahu, nevede k tomu, že se na osobu vykonávající činnost upravenou tímto pravidlem nebo na subjekt, který je vydal, nevztahuje působnost Smlouvy.*

(28) *Pokud dotčená sportovní činnost spadá do rozsahu působnosti Smlouvy, podléhají podmínky jejího výkonu všem povinnostem, které vyplývají z jednotlivých ustanovení Smlouvy. Z toho vyplývá, že pravidla, která upravují uvedenou činnost, musí splňovat podmínky použití těchto ustanovení, která se týkají zejména zajištění volného pohybu pracovníků, svobody usazování, volného pohybu služeb nebo hospodářské soutěže.*

(29) *Tak je tedy v případě, kdy výkon této sportovní činnosti musí být posuzován s ohledem na ustanovení Smlouvy týkající se volného pohybu pracovníků nebo volného pohybu služeb, namísto ověřit, zda pravidla, která upravují uvedenou činnost, splňují podmínky použití článků 39 ES a 49 ES, tedy zda nepředstavují omezení zakázaná uvedenými články [...].*

(30) *Stejně tak je v případě, že musí být výkon uvedené činnosti posuzován s ohledem na ustanovení Smlouvy týkající se hospodářské soutěže, namísto ověřit, zda s ohledem na*

¹⁹ Srov. *Komninos, A.P.*: New Prospects for Private Enforcement of EC Competition Law: *Courage v. Crehnan* and the Community Right to Damages, 39 *Common Market Law Review* 447 (2003), *Neruda, R.*: Náhrada škody způsobené protisoutěžním jednáním jako způsob soukromého vymáhání antimonopolního práva, *Právní rozhledy* č. 12/2005 na s. 435-442. Podruhé jmenovaný článek i podrobně diskutuje uplatňování náhrady škody v českém právu.

²⁰ Rozsudek ze dne 20. září 2001, *Courage a Crehan*, C-453/99, Recueil, s. I-6297.

²¹ Srov. *Courage a Crehan*, bod 26.

podmínky použití článků 81 ES a 82 ES pravidla, která upravují uvedenou činnost, byla vydána podnikem, zda tento podnik omezuje hospodářskou soutěž nebo zneužívá svého dominantního postavení a zda toto omezení nebo zneužívání ovlivňuje obchod mezi členskými státy.

(31) Proto i za předpokladu, že tato pravidla nepředstavují omezení volného pohybu, jelikož se týkají otázek, které jsou významné pouze pro sport a jako takové nesouvisí s hospodářskou činností (výše uvedené rozsudky *Walrave a Koch*, jakož i *Donà*), neznamená tato okolnost, že se dotýčná sportovní činnost nutně vymyká z rozsahu působnosti článků 81 ES a 82 ES, ani že uvedená pravidla nespĺňují podmínky použití uvedených článků.

(32) V bodě 42 napadeného rozsudku měl přitom Soud za to, že skutečnost, že úprava čistě sportovní nesouvisí s hospodářskou činností, důsledkem čehož uvedená úprava nespádá do rozsahu působnosti článků 39 ES a 49 ES, rovněž znamená, že nesouvisí s hospodářskými soutěžními vztahy, důsledkem čehož nespádá ani do rozsahu působnosti článků 81 ES a 82 ES.

(33) Soud se tedy tím, že měl za to, že úprava může takto bez dalšího uniknout působnosti uvedených článků pouze z toho důvodu, že je s ohledem na použití článků 39 ES a 49 ES považována za čistě sportovní, aniž by bylo nezbytné nejdříve ověřit, zda tato úprava odpovídá podmínkám použití článků 81 ES a 82 ES, jak jsou připomenuty v bodě 30 tohoto rozsudku, dopustil nesprávného právního posouzení.

Skutkový základ sporu: Vymezení vztahu sportovních pravidel jako zvláštního normativního systému k normativnímu systému právnímu přináší aktuálně mnoho zajímavých otázek.²² Soudní dvůr se již několikrát s tímto složitým vztahem musel vypořádat, přičemž pravděpodobně nejznámějším je jeho rozsudek ve věci *Bosman*,²³ jenž znamenal revoluci v evropských pravidlech upravujících přestup hráčů mezi fotbalovými kluby.²⁴ Anotovaný případ se týkal kasačního opravného prostředku podaného dvěma dálkovými plavci, jejichž žaloba proti rozhodnutí Komise o tom, že dopingová pravidla Mezinárodního olympijského výboru nespádají do rámce pravidel hospodářské soutěže a volného pohybu služeb, byla zamítnuta Soudem prvního stupně.²⁵ Jádrem rozsudku je právě zkoumání, do jaké míry jsou pravidla boje proti dopingům svázána právem, v tomto případě právem komunitárním.

Poznámky k rozsudku a jeho relevance pro ČR: Rozsudek je zajímavý především tím, že v něm Soudní dvůr odděluje kritéria posuzování, kdy sportovní pravidlo spadá do rámce pravidel upravujících volný pohyb na jedné straně a rámce právní úpravy hospodářské soutěže na straně druhé.²⁶ Právě v tomto ohledu se Soud prvního stupně podle zde anotovaného

²² Srov. např. diskuse nad tím, do jaké míry má státní moc ingerovat do sportu v případě, že se v něm odehrávají korupční praktiky (aktuálně ve fotbalu v Itálii nebo i ČR), nebo ohledně možností trestněprávního postihu dopingů, jež se znovu a znovu objevují v cyklistice. Právně-filozofické odůvodnění ingerence práva do světa sportu nabízí např. *Ioannidis, G.*: Legal regulation of doping in sport and the application of criminal law on doping infractions: can a coercive response be justified, 1 *International Sports Law Review* 29 (2006).

²³ Rozsudek ze dne 15. prosince 1995, *Bosman*, C 415/93, Recueil, s. I 4921.

²⁴ K dalším srov. *Weatherill, S.*: „Fair play please!“. Recent developments in the application of EC law to sport, 40 *Common Market Law Review* 51 (2003).

²⁵ Rozhodnutím bylo tvrdě kritizováno S. Weatherillem v komentáři rozsudku SPS. Srov. *Weatherill, S.*: Anti-doping rules and EC law, 26 *European Competition Law Review* 416 (2005).

²⁶ Na druhou stranu, je poněkud nejasným ohledně určení, kdy dotčené pravidlo spadá do rámce působnosti práva ES. V bodu 27 totiž Soudní dvůr pouze říká, že „pouhá okolnost, že pravidlo má čistě sportovní povahu, nevede k tomu, že se na osobu vykonávající činnost upravenou tímto pravidlem nebo na subjekt, který je vydal, nevztahuje působnost Smlouvy“. Nikde však už neupřesňuje, za jakých okolností se tedy bude na toto pravidlo čistě sportovní povahy Smlouva vztahovat. V bodu 28 pak začíná své následující úvahy podmínkou „[p]okud dotčená sportovní činnost spadá do rozsahu působnosti Smlouvy“, aniž by někde vysvětlil, zda (a proč) tomu tak

rozsudku dopustil chybného posouzení, když ze skutečnosti, že podle něj nedošlo k dotčení pravidel o volném pohybu služeb, mělo automaticky vyplývat totéž i v případě pravidel hospodářské soutěže.²⁷ Soudní dvůr se pak nijak ve svém rozsudku tím, zda došlo i k dotčení pravidel volného pohybu, nezabýval, neboť připomněl, že jeho soudní přezkum v rámci tohoto řízení je omezen jen na pravidla hospodářské soutěže.²⁸

V rámci tohoto přezkumu pak Soudní dvůr zkoumal, zda jsou omezení uložená anti-dopingovými pravidly „omezena na to, co je nezbytné za účelem dosažení řádného průběhu sportovní soutěže“.²⁹ Dospěl k závěru, že ano, přičemž se pustil do substantivního rozboru přiměřenosti zkoumaných anti-dopingových pravidel.³⁰ Zda je to cesta, kterou by se soudy obecně měly vydávat, je otázka na hlubší diskusi.

ZA POVŠIMNUTÍ STOJÍ

Rozsudek ze dne 18. června 2006, Traghetti del Mediterraneo , C-173/03 (velký senát, generální advokát P. Léger)

Mimosmluvní odpovědnost členských států – Škody způsobené jednotlivcům porušením práva Společenství přičitatelným vnitrostátnímu soudu rozhodujícímu v poslední instanci – Omezení odpovědnosti státu vnitrostátním zákonodárcem pouze na případy úmyslu a hrubé nedbalosti soudce – Vyloučení veškeré odpovědnosti související s výkladem právních norem a s posuzováním skutkových okolností a důkazů uskutečněnými v rámci výkonu soudní činnosti

Jak je patrné ze záhlaví, jedná se o další upřesnění podmínek, za kterých mají být členské státy odpovědné za porušování práva ES svými soudy.³¹

[Výroková část] Právo Společenství brání vnitrostátním právním předpisům, které obecně vylučují odpovědnost členského státu za škody způsobené jednotlivcům porušením práva Společenství přičitatelným soudu rozhodujícímu v poslední instanci z důvodu, že dotčené porušení vyplývá z výkladu právních pravidel nebo z posouzení skutkových okolností a důkazů uskutečňovaných tímto soudem.

Právo Společenství rovněž brání vnitrostátním právním předpisům, které omezují založení této odpovědnosti pouze na případy úmyslu nebo hrubé nedbalosti soudce, pokud by takové omezení vedlo k vyloučení založení odpovědnosti dotčeného členského státu v ostatních případech, kdy došlo ke zjevnému porušení použitelného práva tak, jak je upřesněno v bodech 53 až 56 rozsudku ze dne 30. září 2003, Köbler (C 224/01).

Rozsudek ze dne 27. června. 2006, Evropský parlament v. Rada, C-540/03 (velký senát, generální advokátka J. Kokott)

V tomto rozsudku Soudní dvůr poprvé výslovně cituje Listinu základních práv Evropské unie.³² Je ovšem nutno mít na paměti, že na ni výslovně odkazovala směrnice, jejíž legalitu Soudní dvůr přezkoumával. Zda tedy bude Soudní dvůr používat Listinu jako referenční rámec unijních standardů ochrany lidských práv i v případě, kdy na ni zákonodárce Společenství neodkázal, zůstává otevřené.³³

je u dotčené úpravy.

²⁷ Rozsudek, bod 32 a 33.

²⁸ Rozsudek, bod 58.

²⁹ Rozsudek, bod 47.

³⁰ Rozsudek, bod 51-54.

³¹ K tomu srov. Bobek, M., Komárek, J., Passer, J. Vyhnání z rajské zahrady neodpovědnosti aneb národní soudy a porušení komunitárního práva, *Soudce* č. 9/2004.

³² OJ 2000, C 364, s. 1, v češtině dostupná jako součást Smlouvy o Ústavě pro Evropu (Úř. věst. 2004, C 310).

³³ Roli Listiny pro činnost Soudního dvora a jeho postavení v rámci institucionální struktury EU diskutuje např. *Knook, A.*: The Court, the Charter, and the vertical division of powers in the European Union, 42 *Common*

(38) Pokud jde o Listinu, byla slavnostně vyhlášena Parlamentem, Radou a Komisí v Nice dne 7. prosince 2000. Nepředstavuje-li tato listina závazný právní nástroj, chtěl zákonodárce Společenství přesto uznat její důležitost tím, že ve druhém bodě odůvodnění směrnice tvrdí, že tato ctí zásady uznané nejen v článku 8 EÚLP, ale rovněž v Listině. Krom toho, základním cílem Listiny je, jak vyplývá z její preambule, potvrzení „práv, která vyplývají především z ústavních tradic a mezinárodních závazků společných členským státům ze Smlouvy o Evropské unii a ze smluv Společenství, z [...] [EÚLP], ze sociálních chart přijatých Společenstvím a Radou Evropy a z judikatury Soudního dvora [...] a Evropského soudu pro lidská práva“.

Rozsudek ze dne 11. července 2006, Komise v. Cresson, C-432/04 (plénium, generální advokát L.A. Geelhoed) Jedná se o řízení výjimečné povahy, kdy v souladu s čl. 213 odst. 2 SES je možné stíhat člena Komise za porušení jeho povinností. Édith Cresson byla členkou Santerovy Komise, jež byla v roce 1999 nucena kolektivně rezignovat na svoji funkci v důsledku korupčních a jiných nekalých praktik některých svých členů. Tyto praktiky se v největší míře týkaly právě této osoby. Rozsudek Soudního dvora je do značné míry zklamáním, neboť (na rozdíl od generálního advokáta) po dlouhém výčtu porušení povinností, jichž se E. Cresson dopustila, následuje pouze suché konstatování, že „[s] přihlédnutím k okolnostem projednávaného případu je nicméně namístě mít za to, že určení nesplnění povinností představuje samo o sobě přiměřenou sankci“. Soudní dvůr toto rozhodnutí nijak blíže neodůvodňuje a ponechává tedy jeho čtenáře na pochybách o skutečném významu sankčního řízení proti provinivším se unijním politikům a o své roli strážce panství práva ve Společenství.

ZAJÍMAVOSTI ZE SOUDNÍHO DVORA

Komise vydala sdělení Evropskému parlamentu, Radě, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru, Výboru regionů a Soudnímu dvoru Evropských společenství o změně ustanovení hlavy IV Smlouvy o založení Evropského společenství týkajících se pravomocí Soudního dvora s cílem zajistit účinnější soudní ochranu.³⁴ Cílem opatření navrhovaných ve sdělení má být rozšíření působnosti „obecného“ řízení o předběžné otázky na tuto hlavu. Současná právní úprava obsažená v článku 68 SES umožňuje podávat předběžné otázky pouze soudům poslední instance. Vzhledem k tomu, že se jedná často o věci, kde zájem na jejich urychleném vyřízení,³⁵ dají se očekávat diskuse nad tím, zdá má vůbec řízení o předběžné otázky v této oblasti své opodstatnění, popřípadě o jeho přizpůsobení požadavkům na jeho rychlost.

Jan Komárek, Praha

Odbor komunitárního práva MZV. Názory vyjádřené v tomto příspěvku jsou vlastní autorovi a neodrážejí stanovisko instituce, kde pracuje.

Market Law Review 367 (2005).

³⁴ KOM(2006) 346 v konečném znění ze dne 28.6. 2006.

³⁵ Např. azylové věci nebo řízení o malých pohledávkách, které má být založeno právě na jejich rychlém vedení (srov. Návrh nařízení Evropského Parlamentu a Rady o evropském řízení o drobných pohledávkách, KOM(2005) 87 v konečném znění ze dne 15.3. 2005). To v případě několikaměsíčního řízení před Soudním dvorem očekávat nelze.